

ДЖОТАРО ТАКАГИ ПОСЛЕСЛОВ

Превод от английски: Данчо Господинов, 2006

chitanka.info

Двайсетте принципа в тази книга се отнасят не само до карате, но и до останалите бойни изкуства, както и до целия човешки живот. Много ученици по карате са под впечатлението, че карате е преди всичко инструмент за печелене на схватки и увеличаване на силата им. Но както е обяснено в тази книга, подобни възгледи отразяват едно пълно неразбиране на бойното изкуство. Карате е много повече от проста техника за постигане на победа в битка. То е начин за култивиране на духа. Представените тук принципи могат да бъдат прилагани във всекидневния живот от практикуващи и непрактикуващи.

Майстор Гичин Фунакоши (1868–1957) е баща на модерното карате-до. Като ръководител на „Обществото за развитие на бойните изкуства на Окинава“ (Окинава Шобукай) той е поканен през май 1922 г. от Министерството на образованието да посети Токио, за да участва във финансирана от държавата изложба на традиционните бойни изкуства. Така той става първият човек, който е демонстрирал уникалната окинавска (рюкюанска) дисциплина на карате-джюцу в Централна Япония. Насърчен от хора като „бащата на джудо“ Джигоро Кано (1860–1938) и майстора на меча Хакудо Накаяма (1873–1958), той остава в Токио и работи за популяризирането на бойното изкуство.

Докато преподава в университети и дирекции на Токийската полиция и по други места, правейки всичко възможно за разпространението на това дотогава непознато бойно изкуство, Фунакоши изучава дзен в храма Енгакудзи в Камакура под ръководството на главния игумен Екун. Около 1929 г., при завършване на своето обучение, майстор Фунакоши дава ново име на дисциплината, известна дотогава в Окинава просто като те (ръка) или тоде (китайска ръка). Фунакоши замества йероглифа за „китайска“, който се произнася кара на японски, с омоним, означаващ „празна“. Вместо карате-джюцу, сиреч „техника на китайската ръка“, изкуството става известно като карате-до или „Пътят на празната ръка“.

Изборът на думата „празна“ отразява един фундаментален аспект на карате-до, а именно да защитиш себе си и да блокираш врага, без да използваш нищо друго освен невъоръжени ръце. В същото време понятието празнота (пустота) отразява будисткото наставление шики соку дзе ку, ку соку дзе шики, което означава „формата на вселената е пустота, пустотата е форма“ (вж. автобиографията на Фунакоши,

Карате-до: Моят път в живота). Казват, че същността на будизма се съдържа в Сутрата на сърцето^[1], преведена от китайския монах Сюен Дзан (602–664), чието поклонение в Индия вдъхновява известния китайски роман, известен на английски като Маймуната^[2]. Слагането на знак за равенство между пустота и форма има основополагащо значение в учението на Сутрата на сърцето и Фунакоши вижда впечатляващи успоредици между будизма и неговото драгоценно карате.

Когато притежаването на оръжия е забранено в Окинава, традиционната дисциплина карате-джюцу се развива тайно сред воините както като средство за самозащита, така и като потенциално смъртоносно оръжие. Когато бойното изкуство бива преименувано на карате-до, традиционните форми се наемат с постигането на втора цел. Те стават начин за култивиране на духа. Двайсетте ръководни принципа на карате е завършена няколко години, след като бойното изкуство е преименувано, и цели да даде духовни напътствия на учениците по карате. Просто казано, принципите са предназначени да бъдат уроци по живот за тези, които преминават лрез духовното обучение на карате-до.

През януари 1939 г. първото японско доджьо за практикуване на карате-до е установено в квартал Дзошигая на района Меджиро, Токио. То е наречено „Японско карате-до шотокан“. Шото, което буквално означава „прошумоляване на борове“, идва от литературния псевдоним на майстор Фунакоши, който най-много обичал да се разхожда сред борове на родната си Окинава и да слуша как техните клони шумолят от вятъра.

Първият от двайсетте принципа е: „Не забравяй, че карате-до започва и завършва с рей.“ На едно равнище това означава, че всеки урок трябва да започва и да завършва с поклон, който се нарича рей. Обаче на друго, по-дълбоко ниво смисълът е, че практикуващият карате трябва искрено да следва всички правила за добро държание, установени в карате-до — да показва уважение, да се държи както подобава и т.н., — които също се обхващат от термина рей. Дори извън доджьото практикуващият трябва да поздравява познатите си с искрена любезност и да основава всеки аспект на своя живот върху основополагащото понятие уважение. Колкото повече той изучава

карате, толкова по-естествено ще стане поставянето на знак на равенство между карате и добро държание и уважение.

Като студент аз се записах в един клуб по шотокан карате под ръководството на майстор Фунакоши, където строго бях наставляван, че биенето под всякаква форма е забранено. Независимо какви са обстоятелствата, всеки, хванат да се бие, ще бъде незабавно изгонен. Нямаше никакво значение дали е победил, или загубил боя. Майстор Фунакоши беше непреклонен, че всеки, който бърка техниките на карате с побойничеството, проявява жестокост. Той наричаше побойничеството джакен, което означава „зли юмруци“. Желанието да се биеш превръща обикновените юмруци в оръдия на злото.

Най-известният от двайсетте принципа е вторият: „Няма първи удар в карате.“ Този принцип може да бъде тълкуван в смисъл, че карате започва със защита, а не като призив да останеш пасивен. Майстор Фунакоши пише: „Никога при каквито и да е обстоятелства не трябва да бъдеш първият нападнал, но твоята психична нагласа трябва непрестанно да бъде да сграбчиш инициативата [в случай, че трябва да се защитиш].“

На по-дълбоко ниво този принцип означава, че в карате-до няма аз и няма враг. Практикуващият карате разширява своята гледна точка така, че да включи потенциалния враг и да преодолее представата, че той е нещо отделно от всички други. Това е другият начин, по който будисткото предписание шики соку дзе ку, ку соку дзе шики от Сутрата на сърцето се превежда в карате.

Дванайсетият принцип заявява: „Не мисли за победа. По-скоро мисли как да на загубиш.“ Това означава, че макар практикуващият да не трябва да бъде обсебен от желанието да победи, най-важното е той да бъде убеден, че няма и да загуби. Практикуващият карате не трябва да надделява над своите противници в бяс за победа, но трябва да бъде така добре трениран в бойното изкуство, че загубата да бъде изключена.

При честването на десетата годишнина от основаването на клуба по карате, което се проведе в една аудитория на университета наскоро след като го бях завършил, майстор Фунакоши, вече прехвърлил 80-те години, се появи обул своите обичайни хоба, дървени обувки със специални подпорки от дърво на магнолия за засилване на краката и слабините. Той продължи да дава спокойни и отпуснати демонстрации

на карате. Когато всичко свърши, майстор Фунакоши ме повика. Докато си говорехме, той ми рече: „Когато стигнеш до някоя чупка на пътя, направи широк завой. Трябва да постъпиш така, защото никога не знаеш какво може да се крие иззад ъгъла.“

Изречен от човек в зенита на своето изкуство, с такава неизчерпаема сила дори на старини, съветът изглеждаше изненадващо банален. Но от всички неща, които той ми каза, това най дълбоко ме впечатли. Без съмнение този съвет идва, отчасти, от неговия опит в Окинава, къдет пътищата тогава бяха неосветени, тъй че нямаше как да знаеш какво се крие в мрака. За мен неговите думи предаваха непрестанната бдителност на един майстор по карате, който има предусещането да избегне опасността, без да нанася удар. Съветът, който майстор Фунакоши ми даде, отразява предупреждението на шестнайсетия принцип: „Пристъпиш ли отвъд прага на дома си, милион врагове са насреща ти.“

Осемнайсетият принцип съветва: „Изпълнявай ката точно; реалната битка е друго нещо.“ Ката има няколко цели — видими и невидими. Когато даваше оценки на изпити за преминаване от едно ниво към следващото, майстор Фунакоши никога не пускаше никой, който беше прегрешил дори най-малко във формата. „Грешките са неприемливи“, настояваше той, глух за аргумента, че като цяло способностите на кандидата може да са високи въпреки грешките му.

Аз самият се занимавам с карате близо шест десетилетия. През цялото това време неуморно съм повтарял едни и същи тренировки отново и отново и наскоро стигнах до разностранни открития. Много неща са скрити във формите на карате — те съдържат уроци, които никой не може да ти преподаде. Но чрез усилено повторение на ката е възможно да се стигне точка на откритие, което ще ви накара да възкликнете: „Аха, ето това е! Ето какво било всичко!“ Под повърхностните форми на карате-до лежи едно по-дълбоко равнище на разбиране, достъпно само за тези, които са овладели необходимите умения.

В същия дух най-дълбоките тайни на японските бойни изкуства са записани в тайни свитъци, които са били предавани от ръка на ръка през вековете. Думите и рисунките по свитъците не казват нищо на обикновения човек. Само след като някой е посветил години от своя

живот на сериозно практикуване на бойното изкуство, той ще може да разгадае тайните му.

В своята книга „Карате до Къохан: Наставления на майстора“ майстор Фунакоши пише, че „карате е основата на всички бойни изкуства“. Несъмнено мога да бъдат приведени силни аргументи в подкрепа на това твърдение: поставете меч и празната ръка на един каратист и ето ви изкуството на кен-джюцу; сложете тояга — и ето ви бо-джюцу; копие — ето ви со-джюцу. Силната връзка между карате и други бойни изкуства е очевидна при хора като учителя на майстор Фунакоши — Ясуцуне Азато (1828–1906), който бил майстор на боя с меч от школата Джиген-рю и също така изкусен в многобойни изкуства; а основателят на карате школата Годжо-рю, Чоджун Мияги (1888–1953), според мълвата също и бил изкусен майстор на боя с меч.

По-нататък петнайсетият принцип напомня на практикуващия карате да „Мисли за ръцете и краката на противника като за мечове“. Това често е цитирано от Азато — човек, толкова вещ в карате, че, както казват, можел да съсече някого чрез просто докосване.

Важно е да се помни, че ръцете и краката могат да бъдат също толкова ефективни в боя, колкото мечът. Всъщност школата на Ягю в кен-джюцу — Шинкаге-рю — демонстрира една известна техника, наречена „отнемане на меча“, в която практикуващият грабва меча или усмирява въоръжения нападател, като използва само голите си ръце. Тази школа е основана в периода Едо (1600–1868) и е предавана от шьогун на шьогун. Муненори Ягю (1571–1646), основателят на Едо Ягю, пише една знаменита книга, наречена Хейхо Каденшо, или „Животворният меч“.^[3]

Според Шигеру Егами (1912–1981), един от най-способните ученици на Фунакоши, учителят обичал да казва: „Не върви против природата.“ Тази идея е отразена в седемнайсетия принцип, който казва: „Камае(стойка на готовност) е за начинаещи; след това заеми шизентай (естествена стойка).“ Значението на „естествена стойка“ не е лесно да се схване тук, но в основни линии това означава, че практикуващият, който вече не е начинаещ, трябва да се държи естествено. Духът е нащрек, не тялото. Тъй като никой не знае какво може да се случи в следващия момент, духът е напълно бдителен, но ката или формалната позиция, е отпусната.

Същата идея се преподава в школата на Ягю — Шинкаге-рю. Без въобще да личи, че е в готовност, практикуващият изчаква противника да направи своя ход, и в момента, в който противникът атакува, практикуващият бързо прави крачка назад, за да отбегне удара, след това нанася ляв прав, поваляйки противника с един-единствен удар. Това е квинтесенцията на учението на школата Ягю — Шинкаге-рю.

Тринайсетият принцип съветва; „Пригаждай се съобразно противника“, а двайсетият гласи: „Бъди постоянно бдителен, усърден и изобретателен при следването на Пътя.“ Освен че са близки по дух спътници на седемнайсетия принцип, тези две напътствия припомнят за третия син на майстор Фунакоши, Гиго Фунакоши (1906–1945), който беше ревностен учител; ние гледахме на него като на „младия майстор“. Той се беше посветил на изучаването на карате и именно той изнамери прототипа на известните днес техники — маваши-гери (кръгов ритник) и йоко-гери (страничен ритник). Той създаде също тайкьоку-но-ката, или „ката на началото на вселената“, и тен-но-ката, или „ката на небесата“, какао и мацукадзе ката, „ката на вятъра сред боровете“ в бо-джюцу. Гиго Фунакоши цял живот търсеше нови стилове в карате, за да ги използва така, че да може да пригоди своето карате към това на противника.

Единайсетият принцип гласи: „Карате е като вряща вода: без нагриване тя отново става хладка.“ С други думи, практикувайте непрестанно. Много хора практикуват ентузиазирано, докато са в университета, но щом постъпят на работа и вниманието им се отвлича, а накрая изобщо се отдръпват от карате. В моя живот имаше много години, когато бях толкова притиснат от работа, че не можех да практикувам. Сега съжалявам за моето невнимание към карате. Вглеждайки се назад, ми се струва, че трябваше да бъда по-твърд в следването на Пътя на карате и да заделя известно време за практикуване, независимо колко бях зает. Отплатата идва с времето и повторенията. Ето защо днес казвам на хората, които са в разцвета на силите си, че колкото и да им е трудно, те трябва да намерят време за практикуване. Дори няколко минути на ден са достатъчно. Щом сте решен дя упорствате в карате, вие може да си изработите начин да практикувате където и да сте.

Майстор Фунакоши често казваше: „Карате е път за духовно култивиране, физически режим, който не изисква голяма

издръжливост, както и програма за заздравяване на тялото и изкуство за самозащита.“ Вярно е, че карате не е единственият наин за съхраняване на тъй високо оценяваната сила или издръжливост. Истинското карате-до е на разположение на и необходимо за хора от всякакъв тип в цял свят във всяка възраст. И точно защото то е път за духовно култивиране, това несъмнено не означава, че практикуващите го трябва да станат прекалено религиозни или надути. Самият майстор Фунакоши беше много непринуден човек, с когото лесно се общуваше. Ако беше жив днес, той без съмнение щеше да препоръча, че „всеки трениращ карате, колкото и да е зает в работата или в училището, [трябва] да поддържа духа на карате в най-голямата възможна степен, по един максимално естествен и отпуснат начин и колкото е възможно по-дълго“. Както гласи деветият принцип: „Карате се учи цял живот.“

Джотаро Такаги

Президент на Японската асоциация по Карате-до Шотокан и
главен инструктор на Шотокан

---

[1] Популярно кратко название на Махапраджня-парамита-хридая-сутра с особено значение в чан(дзен) будизма именно заради максимално сбитото и ясно формулиране на отношението между пустота и форма. — Бел.прев. ↑

[2] Става дума за Пътуване на Запад(Си йоудзи) от У Чънън, чийто главен герои е божественият цар на маймуните Сун Укун, който не признава никакви авторитети и не се бои от нищо. — Бел.прев. ↑

[3] Свободен превод, по-точният е „Книга за семейната традиция хейхо“. — Бел.прев. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.